

Jaarverslag 2021



kenniscentrum
phrenos

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inleiding	3
Participatie en rehabilitatie	5
Goede zorg	10
Herstelondersteuning en ervaringsdeskundigheid	16
Mensenrechten en destigmatisering	20
Ggz en sociaal domein	22
Zorggerelateerde preventie	24
Phrenos in 2021	26

Voorwoord

Onlangs ging ik met mijn man en vrienden uit eten. In een fantastisch restaurant met heerlijk eten op een mooie locatie in de binnenstad. Wat anders was dan anders is dat dit restaurant een leer-werkplaats is voor, zoals dat zo mooi heet, jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt. We werden bediend door een geweldig leuke jongen die ons trots vertelde dat hij sinds een aantal maanden hier werkt en veel leert. Hij huppelde (letterlijk) na onze bestelling naar de keuken. En bij het uitserveren benoemde hij met veel enthousiasme de gerechten die we kregen. Wij hadden al een leuke avond en door deze leuke spontane jongen werd de avond nog leuker. Zijn spontaniteit, zijn zichtbare plezier, zijn net even andere dan andere inbreng kleurden onze avond nog fleuriger.

Phrenos bevordert het persoonlijk herstel en de maatschappelijke participatie van mensen met ernstige psychische problemen. De medewerkers van Phrenos begeleiden deze jongen niet rechtstreeks. Nee Phrenos draagt bij door kennis te ontwikkelen, te delen en te doen toepassen samen met vele andere partijen, ieder met een eigen rol.

En waar voorheen partijen nogal eens langs elkaar heen werkten, worden er nu samen bruggen geslagen door te werken in netwerken. Ook Phrenos is intern om deze reden anders georganiseerd, namelijk als een horizontaal netwerk om optimaal aan te sluiten op de externe netwerken. En zo ontstaat er een stevig netwerk in ons land waar uiteindelijk mensen zoals onze jonge ober van profiteert. Hij doet weer mee!

In het jaarverslag wat volgt kan u lezen wat er nog meer gebeurd is bij en door Phrenos. Zoals in het vorige jaarverslag al aangekondigd vond er een wissel plaats in de spits. Jaap van Weeghel ging met pensioen. Hij speelde zijn laatste wedstrijd op hoog niveau voor Phrenos als directeur wetenschap in het stadion Galgenwaard in Utrecht. Floortje Scheepers, hoogleraar psychiatrie en kind- en jeugdpsychiater, heeft zijn plaats ingenomen. Zij vormt de directie nieuwe stijl, samen met Jeanne Nitsche en bijgestaan door Chrisje Couwenbergh.

En ze vormt een intern netwerkteam met 15 andere collega's. Ondersteund en in samenwerking met 36 deelnemende instellingen aan wie ik opnieuw mijn dank uitspreek voor de steun aan Phrenos, maar ook voor de geweldige samenwerking.

Samen werken we aan een maatschappij waarin iedereen op eigen wijze mag meedoen!

Ik wens een ieder veel leesplezier toe met het jaarverslag 2021!

Mede namens mijn collega's van het bestuur,
Elsbeth de Ruijter
voorzitter

Inleiding

In 2021 is Phrenos gestart met de invulling van een nieuw Meerjarenplan (2021–2023). Dit plan is dynamisch zoals de wereld om ons heen en zal daarom de komende jaren steeds bijgesteld worden, met name wat betreft onze activiteiten. Om voor iedereen duidelijk te maken waar Phrenos zich op wil focussen hebben wij onze activiteiten gekoppeld aan zes thema's die voor mensen met ernstige psychische problemen in onze ogen het meest relevant zijn op dit moment. Onze visie en missie in het meerjarenplan blijft hierbij altijd leidend. Onze visie is te streven naar een samenleving waarin mensen met ernstige psychische problemen worden geaccepteerd, gelijkwaardig kunnen participeren en zorg krijgen die hun herstel ondersteunt. Herstel gaat over het opbouwen van een betekenisvol leven, gedefinieerd door de persoon zelf, al of niet met doorlopende of terugkerende symptomen of problemen. Kenniscentrum Phrenos beoogt het persoonlijk herstel en de maatschappelijke participatie van mensen met ernstige psychische problemen te bevorderen.

In dit jaarverslag presenteren wij de zes thema's waaromheen de activiteiten van Phrenos worden georganiseerd: Participatie en rehabilitatie, Goede zorg, Herstelondersteuning en ervaringsdeskundigheid, Mensenrechten en destigmatisering, Ggz en sociaal domein, en Zorggerelateerde preventie.

Phrenos is het afgelopen jaar gestart om zich als netwerkorganisatie te organiseren rond deze zes thema's. Ieder thema heeft een medewerker van Phrenos als themahouder die fungeert als inhoudelijk aanspreekpunt. We hopen hierdoor flexibel te kunnen aanhaken bij verschillende initiatieven die actief zijn binnen een thema en we versterken het lerende vermogen van alle betrokkenen rondom een thema. Het bevordert samenwerking en samenhang rond de activiteiten, diensten en producten van Phrenos en helpt ook onze herkenbaarheid en zichtbaarheid te vergroten. De themanetwerken van Actieplatform Herstel voor Iedereen!, dat dit jaar afliep, sloten naadloos aan bij deze ontwikkeling en we zijn blij dat we deze mooie netwerken op deze manier kunnen inbedden en voortzetten.

Partners

Onze 36 deelnemende instellingen (zie p. 28) zijn onze belangrijkste partners. Zij zijn vertegenwoordigd in de Deelnemersraad, die inhoudelijk adviseert over de koers en activiteiten van Phrenos en deze evalueert. Zo brengen we de verbinding tussen kennis en praktijk nog beter tot stand.

We hebben in het afgelopen jaar ook samengewerkt met landelijke en regionale partners, bijvoorbeeld in Samen over de Brug (MIND, VNG, Valente en de Nederlandse ggz) en met UWV. In het laatste kwartaal hebben we een flink aantal mooie nieuwe subsidieprojecten

toegekend gekregen, waaronder de Monitor Psychische Problemen en onderzoek naar IPS-onderwijs, WRAP in de eerste lijn en wijkteams, en actie-onderzoek naar triadisch werken. Samen met elf deelnemende organisaties zijn we gestart met het doorbraakproject Netwerkpsychiatrie.

Coronaperikelen

De coronaperikelen hebben veel van onze activiteiten beïnvloed. De meeste bijeenkomsten verliepen louter via het beeldscherm of werden soms uitgesteld. We waren blij dat het gedurende enkele maanden mogelijk was om elkaar toch te ontmoeten. Denk hierbij aan de IPS-trainingen, het afscheidssymposium van Jaap van Weeghel en Het Nationale Psychosecongres.

Participatie en rehabilitatie

De meeste mensen met ernstige psychische problemen hebben behoefte aan een socialer en actiever leven. Zij hebben dezelfde levenswensen als andere burgers, maar het is voor hen veel moeilijker om deze te realiseren. Rehabilitatieprogramma's kunnen hen ondersteunen om hun wensen te vervullen. In dit thema nemen arbeidsre-integratieprogramma's zoals Individuele Plaatsing en Steun (IPS) een belangrijke plaats in. In 2021 zijn een paar succesvolle bijeenkomsten georganiseerd. Op 23 april stond het thema eenzaamheid centraal binnen de webinar "a life less lonely". Het webinar was een opmaat naar de landelijke online studiedag "Ik doe mee, ik hoor erbij" die later in het jaar plaatsvond. Cris Bergmans en Sarita Sanches zijn de themahouders.



INDIVIDUELE PLAATSING EN STEUN

In 2021 voerden 30 ggz-instellingen **Individuele Plaatsing en Steun (IPS)** uit. Naast specialistische ggz-instellingen implementeerden acht instellingen voor beschermd wonen en begeleiding de methodiek. In 2021 werden zes landelijke trainingen georganiseerd met deelnemers vanuit het hele land en daarnaast werd een aantal incompanytrainingen verzorgd. Het aantal modeltrouwmetingen is toegenomen naar 16 per jaar. De trainingen en metingen worden uitgevoerd door 6 IPS-docenten en acht IPS-reviewers.

De overheid heeft in juni 18 miljoen uitgetrokken dat wordt ingezet om in 2021 en 2022 bij UWV en gemeenten IPS-trajecten uit te voeren. In 2021 is door UWV de vergoeding van de trajectprijs is verhoogd en werd de doelgroep uitgebreid met de CMD-groep (mensen met common mental disorders).

IPS VOOR MENSEN MET COMMON MENTAL DISORDER (CMD)

In opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) onderzoekt Phrenos de toepasbaarheid van IPS bij mensen die korter in zorg zijn met vaker voorkomende psychische problematiek, ook wel common mental disorders genoemd (CMD), zoals angst- en stemmingsstoornissen. Dit onderzoek is gekoppeld aan de **ministeriële Subsidie- en onderzoeksregeling**.

Via een landelijke monitor op werkuitskomsten, een literatuuronderzoek en een verdiepend onderzoek wordt in kaart gebracht in hoeverre IPS ook haalbaar is en werkt voor mensen met CMD. Een begeleidingscommissie van verschillende partijen, waaronder VWS, MIND, de Nederlandse ggz, Divosa, UWV en AWWN, volgt de resultaten en adviseert over de borging. Dit jaar waren er twee updates van de uitkomsten van de landelijke monitor en werd een eerste opzet van het literatuuronderzoek gepresenteerd in de tussenrapportage. Voor het verdiepende onderzoek zijn focusgroepen gehouden met: (beleids)medewerkers vanuit 1) gemeenten en 2) UWV Bureau Bijzondere Geldstromen (BBG), 3) IPS- trajectbegeleiders en 4) managers uit de ggz. Ook zijn er casestudies gedaan, waarbij tien deelnemers gedurende hun hele traject van twee jaar zijn gevolgd en regelmatig geïnterviewd over hun ervaringen. In 2022 worden bij vier IPS-programma's modeltrouwmetingen herhaald en aanvullende interviews gehouden met werkgevers om ook dit perspectief in het onderzoek te betrekken. Eindresultaten van alle onderdelen van het onderzoek zijn volgens planning gereed in juni 2022.

VERGROTEN INZICHT KOSTPRIJS EN INVULLING IPS-TRAJECTEN

Op 1 januari 2022 is de huidige IPS-**onderzoekssubsidie EPA** (ernstige psychische aandoeningen) van UWV afgelopen. Het doel van deze onderzoekssubsidie was om op basis van onderzoek na te gaan of IPS na afloop van de subsidieperiode structureel gefinancierd

moest worden en onder welke voorwaarden. Naast de effecten van IPS voor de doelgroep met ernstige psychische aandoeningen moest ook een juiste trajectprijs worden bepaald. Om tot een betrouwbare en onderbouwde trajectprijs te komen, heeft UWV aan Phrenos gevraagd de kostprijs van de IPS-trajecten te onderzoeken en ook te kijken waardoor de geconstateerde grote spreiding in tijdsbesteding tussen de IPS-programma's veroorzaakt wordt.

Met behulp van UWV-registratiedata, interviews bij de IPS-praktijken en een online survey heeft Phrenos dit in kaart gebracht. Begin 2021 is het onderzoek afgerond en is een voorstel voor de nieuwe kostprijs en structurele regeling na januari 2022 ter informatie en advies voorgelegd aan alle IPS-programma's tijdens een veldraadpleging.

IPS-UITKOMSTEN

Ieder kwartaal verzamelt Phrenos uitkomstdata bij de IPS-programma's. De resultaten worden aan de IPS-programma's teruggekoppeld, met tips hoe ze de cijfers kunnen gebruiken voor kwaliteitsverbetering binnen de organisatie. Daarnaast gebruikt Phrenos de landelijke cijfers voor terugkoppeling aan onder andere het ministerie en UWV.

In 2021 hebben 30 IPS-programma's IPS geïmplementeerd en kwartaalcijfers aangeleverd.

Op basis van de beschikbare cijfers kwam naar voren dat in 2021 in totaal 5.874 cliënten een IPS-traject hebben gevolgd, dit is een stijging van 13% ten opzichte van 2020. Van deze 5.874 cliënten hebben 1.953 cliënten (33%) betaald werk gevonden, een stijging van 25% ten opzichte van 2020. Tot slot hebben in 2021 in totaal 347 cliënten (6%) met een IPS-traject een opleiding gevolgd, een stijging van 22% ten opzichte van 2020. Op basis van deze cijfers kunnen we concluderen dat IPS anno 2021 nog steeds groeit en steeds meer mensen aan het werk of in een opleiding helpt.

PHRENOS EN UWV SLUITEN EEN OVEREENKOMST OVER IPS

In december 2021 hebben Kenniscentrum Phrenos en UWV een overeenkomst getekend inzake de samenwerking tussen UWV en Phrenos in het kader van het nieuwe inkoopkader van UWV voor IPS-trajecten dat met ingang van 1 januari 2022 in werking is getreden. In de overeenkomst is geregeld dat Phrenos als kennispartner zal samenwerken met UWV door het geven van voorlichting over IPS, het ondersteunen van het lerende netwerk Platform IPS, het onderhouden van de website www.werkenmetIPS.nl en het adviseren van UWV over kwaliteitsvraagstukken.

IPS-PLATFORM

Er is een actief en drukbezocht IPS-platform dat in 2021 drie keer online bij elkaar is gekomen. Naast de twee reguliere bijeenkomsten werd er een extra bijeenkomst georganiseerd om de uitvoering van IPS-trajecten tijdens corona te bespreken.

EERSTE EUROPESE NETWERKCONFERENTIE IPS

Op donderdag 16 en vrijdag 17 september waren Jaap van Weeghel, Cris Bergmans en Lars de Winter namens Phrenos aanwezig bij de eerste Europese IPS-conferentie in Reykjavik. Bij deze eerste conferentie waren circa 40 mensen uit 10 landen aanwezig. Lars de Winter presenteerde samen met een Noorse collega ervaringen met het verzamelen van IPS-outcomedata, het organiseren van modeltrouwmetingen in Nederland en Noorwegen en over de relatie tussen outcomedata en modeltrouw. De intentie werd uitgesproken om de Europese samenwerking verder uit te breiden en zo een Europees IPS-netwerk op te bouwen. Ook vonden in 2021 vier online bijeenkomsten plaats waar organisaties uit landen, waaronder Phrenos namens Nederland, een presentatie gaven over de stand van zaken rond IPS in hun land.

LEREND NETWERK PARTICIPATIE EN REHABILITATIE

In 2021 zijn voorbereidingen getroffen voor een breed netwerk met de focus op zinvolle daginvulling, (arbeidsmatige) dagbesteding en/of vrijwilligerswerk. Het netwerk heeft twee concrete doelen: 1) daadwerkelijk gebruiken wat al beschikbaar is en 2) behoeften in kaart brengen. Eind 2021 is een plan gemaakt voor de opstart van het netwerk in 2022. De behoeften van deelnemers van Phrenos en de leden van het IPS-platform worden hiervoor gepeild.

EEN MAATSCHAPPIJ DIE WERKT

Kenniscentrum Phrenos voert, in samenwerking met Amsterdam UMC locatie VUMC en Meetellen Amsterdam, het onderzoek '**Een maatschappij die werkt**' uit naar de invloed van de coronacrisis op de arbeidsparticipatie bij mensen met een arbeidsbeperking en een afstand tot de arbeidsmarkt.

In 2021 zijn de meeste interviews en een online survey met de verschillende stakeholders afgerond. Het komende jaar voeren we focusgroepen uit, ronden we de eerste kwalitatieve analyses van de interviews af en starten we met het maken van de eindproducten.

MENTUPP

Kenniscentrum Phrenos voert samen met verschillende collega-kenniscentra en universitaire centra uit dertien verschillende Europese landen en Australië het door de Europese Unie gefinancierde **MENTUPP project** uit. MENTUPP (Mental Health Promotion and Intervention in Occupational Settings) is een project waarbij we een interventie voor MKB's ontwikkelen en onderzoeken voor het verminderen van psychische klachten, en stigma op de werkvloer. De werkzaamheid en bruikbaarheid van MENTUPP is in 2021 geëvalueerd in een pilotonderzoek, dat inmiddels is afgerond in Nederland en acht andere Europese landen. In Nederland hebben

we dit gedaan bij een MKB in de gezondheidszorg. De resultaten van het pilotonderzoek worden gebruikt om de MENTUPP interventie te optimaliseren en ons voor te bereiden op een gerandomiseerd en gecontroleerd onderzoek (RCT) dat in 2022 en 2023 wordt uitgevoerd. In de uitvoering van MENTUPP en werving van MKB's werkt Kenniscentrum Phrenos nauw samen met werkgeversverenigingen AWWN en De Normaalste Zaak. Zij zitten ook in een klankbordgroep die adviseert over de voortgang, samen met experts vanuit UWV, 113 Online, MIND, de Nederlandse ggz, CNV en Diversion.

23 APRIL 2021: WEBINAR 'A LIFE LESS LONELY'

Op 23 april is het webinar 'A life less lonely' georganiseerd in samenwerking met Kwintes, Rehabilitatie '92, MIND en Lentis. Er namen 79 deelnemers deel aan het programma dat in het teken stond van relaties en eenzaamheid bij mensen met ernstige psychische problemen. Thema's die aan bod kwamen waren lichamelijke en psychische gezondheidsproblemen die voortkomen uit eenzaamheid; sociale inclusie, interventies om eenzaamheid te verminderen, nabijheid en seksualiteit, anders kijken naar eenzaamheid en de kracht van oude en nieuwe ervaringen in het terugdringen van eenzaamheid. Kijk voor **het verslag** op de website.

ONLINE STUDIEDAG 'IK DOE MEE, IK HOOR ERBIJ!'

Op 18 november vond de Studiedag 'Ik doe mee, ik hoor erbij!' online plaats, met een ingekort programma vanwege de corona lockdown. De studiedag werd georganiseerd in samenwerking met Kwintes, Rehabilitatie '92, RINO-groep, MIND, Lentis en het Trimbos-instituut.



Onder begeleiding van dagvoorzitter Alie Weerman (lector GGZ en Samenleving, hogeschool Windesheim, Zwolle) namen 100 deelnemers deel aan het programma over onderzoek én praktijk rond maatschappelijk herstel en inclusie in Nederland.

Onderzoekers presenteerden recentelijk afgerond onderzoek naar herstelondersteunende methodes en cliënt- en familievertegenwoordigers deelden hun belangrijkste inzichten en welke lessen we hieruit kunnen trekken voor de toekomst. **Lees het verslag.**

Tijdens de studiedag werd de **Douglas Bennett Award 2021** uitgereikt. Kenniscentrum Phrenos kent deze prijs toe aan een groep mensen die samenwerken aan kwaliteitsverbetering van rehabilitatie en herstelondersteuning voor mensen met ernstige psychische problemen. Uit het veld werden tien projecten voorgedragen. Prof. dr. Jaap van Weeghel, voorzitter van de jury, reikte de award uit aan Ton Verspoor en Dylan Peters van Enik Recovery College. De Award bestaat uit een kunstwerk, een oorkonde en een geldbedrag.

Goede zorg

Ons uitgangspunt is dat mensen met ernstige psychische problemen de best mogelijke behandeling, begeleiding en ondersteuning moeten krijgen aangeboden. Met goede zorg bedoelen we zorg die bewezen effectief is, zich richt op persoonlijke doelen van de cliënt en bijdraagt aan verschillende vormen van herstel. We bieden een overzicht van initiatieven, standaarden en projecten die zich richten op het verbeteren van de kwaliteit van zorg. Ook ondersteunen we enkele lerende netwerken die zich richten op goede zorg voor mensen met ernstige psychische problemen zoals het netwerk leefstijl en somatische gezondheid dat ontstaan is binnen het Actieplatform Herstel voor Iedereen! en overgegaan is naar Phrenos. Daniëlle van Duin is de themahouder.



SAMEN OVER DE BRUG

Zeven jaar na het *Plan van Aanpak Over de Brug* (2014) met de breed gedragen visie en ambitie voor meer herstel, is er nog weinig meetbaar verschil in de praktijk voor (de zorg voor) mensen met ernstige psychische problemen. Daarom is **Samen over de Brug (SodB)** opgericht, een samenwerking tussen Phrenos en MIND, Valente, VNG en de Nederlandse ggz. In 2021 hebben de kernpartners met veel bestuurders en mensen uit het veld gesproken. Daar kwam uit dat er een gedeeld toekomstbeeld is: een veel vanzelfsprekendere en intensievere samenwerking tussen ggz en sociaal domein, waarin respect voor elkaars mogelijkheden en besef van de eigen beperkingen vooropstaan.

RADICALE VERNIEUWING LANGDURIGE GGZ

Phrenos voert samen met het Trimbos-instituut en een aantal ggz-instellingen **een actieonderzoek** uit (2021–2023) binnen de ‘Beweging Radicale vernieuwing langdurige ggz (RVGGZ) van regels naar relaties’.

De deelnemende instellingen die aan het actieonderzoek meedoen zijn: Arkin (Mentrum), GGZ Friesland, GGZ Noord–Holland–Noord en LEVANTOgroep, Dimence, GGZ Eindhoven, GGZ Rivierduinen, HVO–Querido, Kwintes, Parnassia en Reinier van Arkel.

Onderzocht worden het soort vernieuwingen en welke belemmerende en bevorderende factoren een rol spelen om de gewenste veranderingen te bewerkstelligen.

In dit onderzoek is triadisch werken als een centraal thema naar voren gekomen. Phrenos, het Trimbos-instituut, het LOC, Mentrum (Arkin), HVO–Querido, Kwintes en GGZ Noord–Holland–Noord hebben over dit thema eind 2021 een onderzoeksvoorstel ingediend bij ZonMw dat gehonoreerd is. De uitvoering van **dit onderzoek** zal in 2022–2023 plaatsvinden.

MONITOR PSYCHISCHE PROBLEMATIEK

Phrenos kreeg in 2021 groen licht om samen met adviesorganisatie KPMG te werken aan de **Monitor Psychische Problematiek**. De opdrachtgevers van de monitor zijn het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). De Monitor Psychische Problematiek is de opvolger van de ‘Landelijke Monitor Ambulantisering en Hervorming Langdurige ggz (LMA)’. Het wordt een brede jaarlijkse monitor die een samenhangend beeld geeft van de wijze waarop de zorg en ondersteuning van álle volwassen mensen met psychische problematiek is vormgegeven.

Het project loopt van december 2021 tot december 2023. De monitor verschijnt voor de zomer van 2022 en één jaar daarna. Phrenos focust zich binnen dit project op de wetenschappelijke en inhoudelijke bijdrage aan het ontwikkelen van de monitor, de integratie bij andere lopende trajecten én het verzamelen van kwalitatieve data. Daarnaast zal Phrenos kennis bijdragen aan het analyseren en duiden van alle data.

LEEFSTIJL EN SOMATISCHE GEZONDHEID

Kenniscentrum Phrenos faciliteert een **lerend netwerk Leefstijl en somatische gezondheid**. In dit netwerk zijn medewerkers van Altrecht, Arkin, Dimence, GGZ Centraal, GGZ Ingeest, GGNet, HVO Querido, Kwintes, Lister & UMC Utrecht actief betrokken. Kartrekkers zijn Jeroen Deenik van GGZ Centraal en Lars de Winter van Phrenos.

In 2021 zijn twee projecten opgestart en uitgevoerd:

1. Onderzoek naar somatische screening. Samen met onderzoekers van GGZ Centraal heeft Phrenos een onderzoek uitgevoerd en gecoördineerd waarbij werd gekeken of en hoe er in de gespecialiseerde gezondheidszorg somatisch gescreend werd en wat de huidige situatie is bij cliënten met ernstige psychische problemen door het aantal aanwezige risicofactoren voor het metabool syndroom bij de doelgroep te meten.
2. **Onderzoek naar best-practices rondom somatische screening**. Zorginstituut Nederland (ZIN) heeft Kenniscentrum Phrenos opdracht gegeven om zes goede en overdraagbare praktijkvoorbeelden (best-practices) op het gebied van somatische screening binnen de gespecialiseerde ggz en de eerstelijnszorg te verzamelen. De geselecteerde best-practices worden gepresenteerd in een digitale toolkit voor professionals die naar verwacht medio 2022 beschikbaar zal worden gesteld.

DOORBRAAKPROJECT NETWERKPSYCHIATRIE

Op 1 november 2021 vond de kick-offbijeenkomst plaats van het **Doorbraakproject Netwerkpsychiatrie**. In dit project gaan elf ggz-instellingen, RIBW's en verslavingszorginstellingen gezamenlijk aan de slag om de principes van netwerkpsychiatrie in hun eigen instelling en regio toe te passen. Dit doen ze door het implementeren van interventies op het niveau van de cliënt:

- a. De Netwerkintake;
- b. Resource groepen;
- c. Werken aan positieve gezondheid.

Op het niveau van diverse zorgonderdelen binnen de ggz en in de regio:

- a. Regionale netwerkinitiatieven rond structurele samenwerking tussen ggz en sociaal domein;
- b. Principes van Herstelondersteunende zorg en Positieve gezondheid – als gemeenschappelijke taal en leidraad voor afstemming tussen zorgonderdelen.

Als verandermethode gebruiken de teams de doorbraakmethode. Na de kick-offmeeting hebben de teams hun lokale implementatieplannen geschreven. Deze wisselen zij uit via de digitale werkomgeving, projectleidersbijeenkomsten en een landelijke werkconferentie.

NETWERK VROEGE PSYCHOSE (NVP)

In 2021 heeft het **NVP** twee bijeenkomsten georganiseerd. Op 18 mei heeft een contact–personenoverleg plaatsgevonden; het thema was stigma. Op 4 november 2021 vond de jaarlijkse Netwerkkonferentie VIP: “The future is now”, plaats bij GGzE in Eindhoven. Ruim 75 deelnemers kwamen bijeen om de huidige stand van zaken en de toekomst van VIP (Vroege Interventie Psychoseteams) te bespreken. De dag begon met een inleiding over vroege psychosezorg vanuit transitie en transdiagnostisch perspectief. Hierna volgden een debat en verschillende workshops.



Op 24 mei heeft het NVP meegedaan aan de Psychose Awareness Day. In samenwerking met Psychosenet is **een serie interviews** opgenomen, waarin mensen met psychosegevoeligheid over hun ervaringen vertellen.

In 2021 is speciaal aandacht besteed aan het thema seksualiteit en sociale relaties bij vroege psychose.

Vier studenten van de NHL Stenden Hogeschool Leeuwarden hebben hierover een afstudeeronderzoek gedaan vanuit zowel het perspectief van jongvolwassenen met vroege psychose als van hulpverleners. Uit hun onderzoek bleek dat sociale relaties en met name seksualiteit nog een onderbelicht onderwerp is binnen de zorg voor mensen met een vroege psychose. In 2022 zal dit thema verder onderzocht worden.

In april 2021 werd de **Adviesnota Herziening Rijgeschiktheid bij Psychose**, waarvan het NVP initiatiefnemer was, aangeboden aan het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Nавolging van de adviesnota zal de participatie en het herstel van mensen met (vroege) psychose positief beïnvloeden. In de loop van 2022 verwacht het NVP een advies van de Gezondheidsraad aan de minister voor aanpassing van de regeling Rijgeschiktheid.

NETWERK INNOVATIE & PRODUCTONTWIKKELING AUTISME (NIPA)

Het **NIPA (Netwerk Innovatie & Productontwikkeling Autisme)** is een zelfstandig netwerk binnen Phrenos waarin momenteel vijf ggz–organisaties deelnemen. Het netwerk houdt zich bezig met de ontwikkeling van (kennis)producten voor zorgverleners die werken met mensen met autisme.

In 2021 heeft het NIPA na de eerste driejaarstermijn weer voor drie jaar het vertrouwen van de bestuurders gekregen. Lentis besloot te stoppen en om zich te focussen op de eigen onderzoeksagenda; in de zomer sloot GGZ Rivierduinen aan. Vanaf 2022 gaat het NIPA verder met Altrecht, GGZ–NHN, GGZ Rivierduinen, Lister en Parnassia.

In maart 2021 startte een projectgroep van (ervaringsdeskundige) professionals met de ontwikkeling van een geheel nieuwe module **psycho–educatie bij autisme**. Hier is in het veld veel vraag naar, zowel bij mensen met autisme zelf als bij hun zorgverleners en begeleiders. Voorjaar 2022 komt de paper–and–pencil variant gereed, voorlopig exclusief voor NIPA–leden.

Op Wereld Autismedag (2 april 2021) lanceerde het NIPA het **adviesrapport Wachttijden Autisme** en de bijbehorende **handreiking**. Op verzoek van de Landelijke Stuurgroep Wachttijden maakte NIPA een analyse van de wachttijdenproblematiek bij autismezorg in de Zorgverzekeringswet.

In mei 2021 lanceerde het NIPA inhoudelijke lunchwebinars (ca. 45 min.) over een deelaspect van autismezorg en –begeleiding. In 2021 zijn twee lunchwebinars georganiseerd: over zelfmanagement bij autisme (81 aanmeldingen) en over gender en identiteit bij autisme (220 aanmeldingen).

Ook startte het NIPA in 2021 een eigen gratis digitale NIPA-nieuwsbrief voor het ggz-veld met daarin Nederlandse samenvattingen van en links naar actuele (internationale) autismeonderzoeken, recentelijk verschenen autismeproducten en NIPA-partnernieuws.



Op 17 september was de eerste (online) editie van het NIPA-najaarscongres. Ruim 100 mensen namen deel. Tijdens dit congres werd gekeken naar zelfmanagement bij autisme in relatie tot de cliënt en diens omgeving, de hulpverlener, de ggz en ook financiering, maatschappij en zelfs taal.

Een aspect dat veelvuldig terugkwam is het pleidooi voor een andere kijk op autisme,

een andere kijk op klachten: meer kijken naar de mens, vanuit oprechte interesse en nieuwsgierigheid. Het gaat niet over het managen van een aandoening, maar over het (helpen) vormgeven van een waardig leven.

ACTIEPLATFORM HERSTEL VOOR IEDEREEN!

In oktober 2021 vond een sfeervolle slotconferentie plaats en daarmee de afronding van het **Actieplatform Herstel voor Iedereen!**. In de voorgaande vijf jaar hebben zeventien ggz-instellingen en instellingen voor beschermd en begeleid wonen zich via het actieplatform Herstel voor Iedereen! met veel passie ingezet voor het verbeteren van het herstelgericht werken en het bereiken van een derde meer herstel bij mensen met ernstige psychische problemen.

In het actieplatform zijn acht themanetwerken ontstaan, waarin leden op een specifiek herstelgericht thema kennis en ervaring uitwisselen en kijken hoe het thema het beste tot zijn recht komt in de dagelijkse praktijk. In oktober 2021 werden deze acht netwerken overgedragen aan Kenniscentrum Phrenos. Voorafgaand aan de afronding van het actieplatform vonden er in 2021 nog verschillende inspirerende activiteiten plaats. Zo werd in maart 2021 een landelijke werkconferentie over *Wijkgericht werken in de wijk* georganiseerd. Ook vonden er bijeenkomsten plaats van de verschillende themanetwerken en het onderzoeksnetwerk. In het netwerk *Ervaringsdeskundigheid* werkte men aan het opschalen van ervaringsdeskundigheid binnen de eigen instelling en wisselden hierover



vlr Kees Lemke, Jan Berndsen en Elsbeth de Ruijter, initiatiefnemers van Herstel voor Iedereen!]

ervaringen met elkaar uit. In het netwerk *Licht verstandelijke beperking en EPA* bracht men via een interactieve landkaart in beeld op welke plekken in het land actief aandacht wordt besteed aan de combinatie van LVB en EPA en wie men daarvoor kan benaderen. De activiteiten van het netwerk *Leefstijl en somatiek* zijn al door Phrenos opgepakt (zie p. 12). De overige themanetwerken waren nog in de opstartfase en zullen vervolg krijgen bij Phrenos.

Onderlinge uitwisseling tussen instellingen vond daarnaast plaats via online spiegelsessies, waarin instellingen elkaar inspireren en helpen reflecteren op de eigen herstelkoers.

In het onderzoeksnetwerk werden drie keer diepgaande en inspirerende uitwisselingsbijeenkomsten rondom onderzoek georganiseerd. Via dit netwerk (zie ook p.25) werden alle lopende en recent afgeronde onderzoeken van de deelnemende instellingen van Herstel voor Iedereen! verzameld in een onderzoeksoverzicht. In een overkoepelende synthese werden de opbrengsten van het platform geëvalueerd door middel van een kritische reflectie op het proces en een overzicht van best-practices rondom herstelgericht werken.

HET NATIONALE PSYCHOSE CONGRES, 'WAT IS GOEDE ZORG?'

Op 30 september is het hybride Nationale Psychose Congres 'Wat is goede zorg?' georganiseerd in samenwerking met HAMLETT, GROUP, Netwerk Vroege Psychose, PsychoseNet, Anoiksis, Ypsilon (Mind), RGOc en Nieuwe GGZ. Ruim 200 deelnemers namen deel aan het live programma in het Muntgebouw in Utrecht en 70 deelnemers volgden het congres online.

De dag stond in het teken van nieuwe wetenschappelijke kennis op het gebied van de diagnostiek en behandeling van psychotische aandoeningen én de praktische toepasbaarheid en maatschappelijke relevantie daarvan. Lees [hier](#) het verslag.



Herstelondersteuning en ervaringsdeskundigheid

Binnen het themanetwerk Herstelondersteuning en ervaringsdeskundigheid zijn alle activiteiten erop gericht om op alle niveaus – cliënten, naasten, professionals en organisatie – bij te dragen aan ruimte maken voor de ontwikkeling en toepassing van ervaringskennis in het proces van herstel. Dit gebeurt door het verdiepen van inzicht in het begrip ervaringskennis, door het bieden van trainingen voor methodische zelfhulp en door de professionalisering van het beroep ervaringsdeskundige. In 2021 is onder andere gewerkt aan het project Kwaliteitssysteem voor Ervaringsdeskundigheid, zijn nieuwe WRAP Facilitators opgeleid en is subsidie aangevraagd en verkregen om WRAP vanuit herstelinitiatieven toegankelijk te maken in het sociaal domein. Dienne Boertien is themahouder.



TRAININGEN METHODISCHE ZELFHULP

In deze trainingen maken deelnemers zich een methode voor zelfhulp eigen en leren hoe zij deze methode op basis van ervaringskennis en peer-support aan anderen kunnen aanbieden.

Wellness Recovery Action Plan (WRAP) is een methode om ervaringskennis te ontwikkelen en te benutten ten behoeve van herstel van welbevinden in brede zin. De methode wordt onder andere door twaalf deelnemende instellingen van Phrenos uitgevoerd. In het laatste kwartaal van 2021 kon Phrenos weer WRAP Facilitatortrainingen geven. Antes, Parnassia, Reinier van Arkel en het ministerie van Defensie hebben de WRAP in 2021 in hun organisaties geïmplementeerd. Daarnaast zijn mensen vanuit verschillende organisaties die WRAP al in huis hebben, opgeleid tot WRAP Facilitator in een landelijke training. In totaal zijn er 55 mensen opgeleid. Tevens hebben 30 Facilitators deelgenomen aan een tweejaarlijkse nascholing. Phrenos organiseerde vier online intervisiebijeenkomsten voor WRAP Facilitators, begeleid door Advanced Level Facilitators (ALF's) werkzaam bij GGZ Oost-Brabant, GGZ Centraal, Lister en RIBW Arnhem Veluwe Vallei. Met het Copeland Center, de Amerikaanse ontwikkelaar van WRAP, zijn nauwe contacten onderhouden over het aanbod van training en nascholing voor Advanced Level WRAP Facilitators (ALF). In verband met COVID-19 zullen deze trainingen in 2022 plaatsvinden.

Phrenos heeft samen met het Trimbos-instituut een aanvraag bij ZonMw gedaan om WRAP vanuit herstelinitiatieven breder toegankelijk te maken voor mensen in zorg bij POH-ggz en bij wijkteams. De aanvraag is gehonoreerd en het **tweejarig onderzoek** kan van start.

Herstellen doe je Zelf (HdjZ) is een zelfhulpmethode voor herstel in algemene zin en meer specifiek voor herstel van sociale rollen. Dit jaar is door Phrenos vier keer een online training cursusleider HdjZ gegeven aan ervaringsdeskundigen van Altrecht, Antes, HVO Querido, Levanto, Lister, Rivierduinen en Parnassia. Bij GGZ Oost-Brabant en Kwintes vonden incompanytrainingen plaats.

Honest, Open & Proud (HOP) – dit jaar door Samen Sterk zonder Stigma overgedragen aan Phrenos – is een methode om ervaringskennis te ontwikkelen en benutten ten behoeve van het doorbreken van (zelf)stigma. Het cursusmateriaal is met behoud van de oorspronkelijke inhoud opgemaakt in de huisstijl van Phrenos. In een eerste ontmoeting met de HOP facilitators zijn de eerste plannen gemaakt om de kwaliteit en toegankelijkheid van HOP de komende tijd te vergroten.

KWALITEITSSYSTEEM VOOR ERVARINGSDESKUNDIGHEID

Dit jaar is hard gewerkt aan het project Kwaliteitssysteem voor Ervaringsdeskundigheid (KvE). Dit tweejarige project loopt tot en met maart 2022. Het project bestaat uit vier deelprojecten: 1) een kwalitatieve en kwantitatieve inventarisatie van de huidige stand van zaken van ervaringsdeskundigheid; 2) de ontwikkeling van een generieke module Ervaringsdeskundigheid; 3) de uitbreiding van het bestaande Leerplan Ervaringsdeskundigheid niveau 4 en 5, met de niveaus 2, 3, 6 en 7. Daarnaast wordt binnen dit

onderdeel een toetsingskader voor opleidingen ervaringsdeskundigheid ontwikkeld; 4) de inrichting van een beroepsregister ervaringsdeskundigheid.

Het project wordt uitgevoerd in opdracht van VWS/ZonMw door de Vereniging voor Ervaringsdeskundigen (VvEd) (hoofdaanvrager), het Trimbos-instituut, Kenniscentrum Phrenos en Hogeschool Windesheim. Phrenos werkt in het bijzonder mee aan de uitvoering van de generieke module en voert het projectleiderschap voor het Leerplan. Voor de uitbreiding van het Leerplan wordt samengewerkt met opleiders ervaringsdeskundigheid van Windesheim, Hanze, Zadkine, Summa-college Howie the Harp, coördinatoren ervaringsdeskundigheid van GGZ-NHN en van het Platform Ervaringsdeskundigheid Zorg & Welzijn regio Utrecht. Voorts ook met ervaringsdeskundigen uit GGZ Oost-Brabant, Buurtzorg T, GGZ Drenthe, MIND, een onderzoeker van de Hogeschool Utrecht, een opleidingscoördinator van de Hogeschool Arnhem-Nijmegen, de Nederlandse ggz, MIND, HVO-Querido, GGZ Breburg, IxtaNoa en Menzis. Voor meer informatie zie ook **Projecten – Stichting VvEd**.

PEER-SUPPORTED OPEN DIALOGUE (POD)

Peer-supported Open Dialogue (POD) is een werkwijze voor houding en handelen die het luisteren en contact maken centraal stelt om tot een passende behandeling of ondersteuning te komen. POD is in 2017 in Nederland geïntroduceerd door Phrenos samen met GGZ Eindhoven, Lister, Altrecht, MET ggz en Lentis. Zij vormden het samenwerkingsverband POD Nederland (POD NL).

In 2021 is verder gewerkt aan het promotieonderzoek naar het effect en de implementatie van POD in Nederland (ODiN). Dit onderzoek was opgezet in afstemming met de ODESSI trial – een cluster randomized controlled onderzoek naar het effect van POD in de UK. Onderdeel van het ODiN-onderzoek was de ontwikkeling en pilot van een internationaal POD-onderzoeksprotocol genaamd HOPEnDialogue, gecoördineerd door het ISTC in Italië. Beoogd promovendus was Mauricio Alvarez, promotor was Floortje Scheepers. In 2021 hebben de ggz-instellingen besloten om de modelgetrouwe implementatie van POD binnen hun instelling vooralsnog niet verder uit te breiden. Dit betekende ook dat er onvoldoende data aangeleverd zouden kunnen worden voor het onderzoek. Het ODiN onderzoek is daarom voortijdig afgebroken. De commissie POD Nederland heeft haar opdracht aan Phrenos teruggegeven en Phrenos heeft het samenwerkingsverband ontbonden. Borging en exploitatie van het opleidingsmateriaal zijn ondergebracht bij Phrenos.

In 2020 is de eerste opleiding Peer-supported Open Dialogue (POD) Nederland gestart, deels in Zeeland op de congres- en scholingslocatie Cadzandse en deels online. Van de 36 trainees, grotendeels werkzaam bij Altrecht, GGZ Eindhoven, Lentis, Lister en MET ggz, die in januari 2020 startten met het opleidingstraject, ontvingen 28 POD-trainees in 2021 een certificaat. De POD-trainers waren POD-gediplomeerden, tevens opgeleid tot POD-trainer en zelf werkzaam binnen de ggz. Een aantal modules is gegeven door gastdocenten uit België, Engeland en Finland. In verband met coronamaatregelen is de vierde opleidingsweek

uitgesteld tot juni 2021. Tussen de opleidingsweken door is een aantal webinars georganiseerd en zijn er extra tutorbijeenkomsten georganiseerd voor de POD-trainees.

LEREND NETWERK HERSTELONDERSTEUNING EN ERVARINGSDESKUNDIGHEID

In 2021 zijn voorbereidingen gemaakt om met de deelnemende instellingen van Phrenos een lerend netwerk voor de implementatie van herstelondersteuning en ervaringsdeskundigheid in te richten. Het platform FACT Ervaringsdeskundigheid dat de afgelopen 10 jaar door Phrenos is ondersteund zal een onderdeel worden van dit nieuwe lerende netwerk, evenals het themanetwerk Opschalen Ervaringsdeskundigheid dat onder Herstel voor Iedereen! opereerde.

LEREND NETWERK HERSTELGERICHT WERKEN VANUIT DE TRIADE

In 2021 zijn de eerste ideeën ontwikkeld om dit themanetwerk dat eveneens onder Herstel voor Iedereen! bestond bij Phrenos te borgen en verder uit te breiden.

PLATFORM FAMILIE ERVARINGSDESKUNDIGHEID

Het **Platform Familie Ervaringsdeskundigheid (FED)** ondersteunt de ontwikkeling en positionering van de familie-ervaringsdeskundige in het domein van zorg en welzijn. Phrenos faciliteert dit platform met ruim 60 leden. In 2021 is dit bloeiende platform onder voorzitterschap van Bert Stavenuiter – directeur van MIND Ypsilon – drie keer online bij elkaar gekomen. Evenals in 2019 en 2020 heeft het Platform FED nauw samengewerkt met MIND. In 2021 is er een nieuw visiedocument opgesteld, een algemene functiebeschrijving ontwikkeld en een document opgesteld dat handvatten biedt voor de positionering van de familie-ervaringsdeskundige.

CURSUS FILOSOFIE BIJ HERSTELONDERSTEUNING

In 2021 is in samenwerking met Wouter Kusters (Kusters tekst en media) een cursus ontwikkeld die beoogt met behulp van de filosofie kennis en inzicht in de vele aspecten van het concept herstel te verdiepen en te onderzoeken hoe deze inzichten bij kunnen dragen aan de ontwikkeling van herstelondersteunende zorg. De cursus zal in 2022 door Phrenos worden aangeboden.

Mensenrechten en destigmatisering

Mensen met (ernstige) psychische problemen ervaren vaak stigmatisering vanuit de samenleving, hetgeen hun herstel in de weg kan staan. Er kunnen hardnekkige vooroordelen en stereotypen kleven aan het hebben van een psychische aandoening met als gevolg uitsluiting, discriminatie, en minder kansen krijgen dan mensen zonder psychische klachten. Ook kunnen mensen met psychische problemen last hebben van zelfstigma als ze de negatieve opvattingen uit de omgeving gaan geloven en op zichzelf betrekken.

Stigmatisering is een vorm van discriminatie en staat volwaardig burgerschap van mensen met een psychische aandoening in de weg. Volwaardig burgerschap is een mensenrecht.



Meer actuele onderwerpen binnen de ggz raken aan het thema mensenrechten, bijvoorbeeld vragen rondom dwang en drang, of de autonomie van mensen met wie het (tijdelijk) niet goed gaat. Ook bij deze onderwerpen hebben zorgverleners een rol bij het realiseren van de rechtsbescherming van cliënten. Phrenos ondersteunt zorgverleners met kennis hierover zodat zij de rechten van mensen met psychische problemen zo goed mogelijk kunnen helpen bewaken. Themahouders van dit thema waren in 2021 Sarita Sanches en Sanne Baudoin.

BORGING INTERVENTIES SAMEN STERK ZONDER STIGMA

Doordat de subsidie van Samen Sterk zonder Stigma niet verlengd werd, moest de organisatie per 1 oktober 2021 stoppen. In de afgelopen jaren heeft Samen Sterk zonder Stigma veel kennis en interventies verzameld en gedeeld. Om de continuïteit te garanderen is een deel van de op de ggz gerichte interventies bij Phrenos geborgd. Het gaat hierbij om de **Quickscan Destigmatisering**, de podcastserie **Blikopeners**, en de HOP (Honest Open and Proud). Phrenos zal de komende jaren zorgdragen voor de toegankelijkheid en eventuele verdere ontwikkeling van deze interventies.

KENNISCONSORTIUM DESTIGMATISERING EN SOCIALE INCLUSIE

Het **Kennisconsortium Destigmatisering en Sociale inclusie** is in 2018 opgericht met als doel bij te dragen aan de acceptatie en inclusie van mensen met psychische en/of verslavingsproblemen in Nederland. Dit doet het kennisconsortium door wetenschappelijke kennis over effectieve destigmatisering en sociale inclusie te ontwikkelen, te delen en toe te passen.

In 2021 maakten 26 organisaties deel uit van het consortium. Daarnaast zijn er 24 organisaties actief binnen de werkgroepen. De deelnemers variëren van universiteiten tot UWV en zorgaanbieders. De activiteiten worden voornamelijk ondernomen in de werkgroepen Jeugd, Leefomgeving, Werk en GGZ.

Een hoogtepunt van het kennisconsortium in 2021 was de organisatie van het stigma symposium “De hokjes voorbij” in samenwerking met de Open Universiteit en Samen Sterk zonder Stigma. Het online symposium trok ruim 300 bezoekers. Daarnaast schreef de werkgroep GGZ een aanvraag voor het bevorderen van de implementatie van de generieke module Destigmatisering. Deze aanvraag werd ingediend bij de Stichting tot Steun VCVGZ en helaas afgewezen. In 2022 zal deze elders opnieuw ingediend worden.

Ggz en sociaal domein

Gezondheid, financiën, wonen, werk of zingeving: mensen met ernstige psychische problemen ervaren vaak knelpunten op meerdere vlakken. Er komen allerlei mensen en organisaties op hun pad, allemaal met de beste bedoelingen, maar de samenhang ontbreekt vaak. Hulp en ondersteuning sluiten daardoor niet altijd goed aan. Een goed geoliede domeinoverstijgende samenwerking tussen ggz en sociaal domein, borgt samenhangende en goede passende zorg en ondersteuning. Dit draagt uiteindelijk bij aan de kwaliteit van leven van mensen met ernstige psychische problematiek en hun naasten. Maar, hoe geef je dit vorm? In de meerjarenstrategie van Phrenos is ervoor gekozen om het Themanetwerk “Herstelgerichte zorg in de wijk”, onderdeel van het netwerk Herstel voor Iedereen!, voort te zetten in het thema Ggz en sociaal domein. Binnen dit thema ontsluiten we de opgedane kennis en inzichten uit het project Regionale QuickScan Zorg en Sociaal Domein, organiseren we periodieke webinars en verzamelen we goede voorbeelden en kennisproducten op dit gebied. Themahouders van dit thema zijn Christine Kuiper en Jessica de Nijs.



REGIONALE QUICKSCAN ZORG EN SOCIAAL DOMEIN

Aan de basis van het thema Ggz en sociaal domein staat het project **Regionale Quickscan zorg en sociaal domein**, dat eind 2020 gestart is. In dit door ZonMw gefinancierde project wordt een instrument ontwikkeld dat integrale zorg- en ondersteuningsnetwerken ondersteunt bij het zorgdragen voor samenhang, kwaliteit en innovatie.

In 2021 is gewerkt aan het concept van het instrument, dat vooralsnog nog de werktitel Regionale Quickscan heeft. Belangrijke pijlers zijn onder meer positieve gezondheid, empowerment en herstel. Ook hebben we diverse interventies die bijdragen aan de kwaliteit van leven in kaart gebracht. Vervolgens hebben we de Regionale Quickscan aan verschillende partijen voorgelegd, zoals (familie)ervaringsdeskundigen, gemeenten en inhoudelijk experts en deze op basis daarvan aangescherpt en verrijkt. Momenteel toetsen we de Regionale Quickscan in de regio Zaanstreek Waterland. De uitkomst van dit traject wordt meegenomen in het plan van aanpak in het kader van de regionale kenniswerkplaatsen Onbegrepen Gedrag. In 2022 gaan we ook in een viertal andere regio's aan de slag. De regionale Quickscan is een initiatief van Kenniscentrum Phrenos, MIND, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), Zorgverzekeraars Nederland en Valente. Zij maken tevens deel uit van de stuurgroep van dit traject.



Zorggerelateerde preventie

Zorggerelateerde preventie heeft als doel om te voorkomen dat (het herstel van) een bestaande aandoening stagneert of de situatie verergert of leidt tot complicaties, beperkingen, verminderde participatie, verlies van sociale rollen, identiteitsverlies of een verminderd welbevinden. Tevens is het gericht op het bevorderen van zelfredzaamheid. Dit thema is nog redelijk nieuw en onontgonnen in de gespecialiseerde ggz. Om hierover een beter beeld te scheppen en het veld hierin beter te ondersteunen heeft Phrenos besloten dit thema verder uit te diepen.



In 2021 heeft Phrenos contact gezocht met bestuursleden en preventiemedewerkers van GGZ Rivierduinen, GGZ NHN en het sociaal domein. Zij waren betrokken bij de eerste uitwisseling en brainstormsessie rond dit thema tijdens een bijeenkomst van de Deelnemersraad. In een vervolg hierop willen we preventiemedewerkers van andere deelnemende instellingen van Kenniscentrum Phrenos, instellingen in het sociale domein, de jeugdzorg en de GGD bij dit thema betrekken. Lars de Winter is themahouder.

META-ANALYSE BELOOP PSYCHOSE

Kenniscentrum Phrenos voert, in samenwerking met het Amsterdam UMC locatie AMC en UMC Groningen, een **meta-analyse** uit over het beloop van een psychose. Dit project onderzoekt in hoeverre cliënten met een stoornis in het psychosespectrum verbeteren in het maatschappelijk functioneren, symptomen, persoonlijke herstelmaten en neurocognitie. Dit doen we door alle longitudinale studies over het langetermijnbeloop van een psychose te selecteren, samen te voegen en te analyseren.

Op basis van de bevindingen kunnen we verdere aanbevelingen geven waar de zorg zich op hoofdlijnen zou kunnen richten om het herstel bij cliënten te bevorderen. Inmiddels is het eerste artikel over het beloop van maatschappelijk functioneren gepubliceerd in *Schizophrenia Research*. Een publiekssamenvatting van deze publicatie met een verwijzing is **hier** te vinden.

ONDERZOEKSNETWERK HERSTELGERICHTE ZORG EN ONDERSTEUNING

Het **onderzoeksnetwerk Herstelgerichte zorg en ondersteuning** is een van de netwerken van Herstel voor Iedereen! die in 2021 voortgezet zijn bij Kenniscentrum Phrenos. Het is een inspirerend netwerk voor en door onderzoekers op het gebied van herstelgerichte zorg en ondersteuning bij mensen met ernstige psychische problemen. Het onderzoeksnetwerk bestaat uit ongeveer 90 leden vanuit de meeste deelnemende instellingen van Kenniscentrum Phrenos. In 2021 hebben er meerdere onderzoekersbijeenkomsten plaatsgevonden en is ook specifiek uitgewisseld op het deelonderwerp implementatieonderzoek. Om de continuïteit en kwaliteit van het netwerk te waarborgen is er een kerngroep met prominente onderzoekers van Kwintessence, Parnassia, Arkin, HVO-Querido, Trimbos-instituut en Phrenos.

Behalve de onderzoekersbijeenkomsten werd er een overzicht uitgebracht van alle lopende en recent afgeronde onderzoeken die binnen de deelnemende instellingen van Phrenos zijn uitgevoerd.

Phrenos in 2021

Phrenos werkt nauw samen met de deelnemende instellingen. Zij bepalen samen met Phrenos de koers en nemen deel aan onze projecten en onderzoeken. De uitwisseling van wetenschappelijke kennis en praktijkkennis is van onschatbare waarde voor onze doelstelling. In 2021 kregen wij wederom het vertrouwen van 36 ggz-instellingen die deelnemen aan ons kenniscentrum.

DEELNEMERSRAAD

In april 2021 kwamen 54 leden van de Deelnemersraad en afgevaardigden van Anoiksis en Ypsilon online bij elkaar. We bespraken het nieuwe meerjarenplan 2021– 2023, met onze focus op de zes thema's, de praktische samenwerking met de deelnemende instellingen, hoe Phrenos zich ontwikkelt tot een netwerkorganisatie en de rol van Samen over de brug. In november kwamen ruim 40 leden van de Deelnemersraad bijeen in een online bijeenkomst over de actuele ontwikkelingen en prioriteiten van Phrenos. Per thema werd een oproep gedaan aan deelnemers om mee te denken en te participeren in de lerende netwerken.

BESTUUR

In het bestuur van de Kenniscentrum Phrenos zitten vertegenwoordigers uit de cliëntenbeweging, zorginstellingen, wetenschap, zorgverzekeraars, maatschappelijke partijen en politiek. Eind 2021 hebben we afscheid genomen van Irene van de Giessen. Zij heeft acht jaar het cliëntenperspectief in het Phrenos-bestuur ingebracht. Op 1 januari 2022 werd zij opgevolgd door Anne Marsman, psycholoog en initiatiefnemer van TraumaNet.org.

Het bestuur zag er in 2021 als volgt uit:

Annemarie Stokman, lid – manager zorg, Gemeente Amsterdam

Elsbeth de Ruijter, voorzitter – lid raad van bestuur van GGZ Noord-Holland-Noord

Guus van Bork, penningmeester – beleidsadviseur Zorgverzekeraars Nederland

Irene van de Giessen, lid – directeur Stichting HerstelTalent

Lara de Brito, lid – journalist, voormalig wethouder gemeente Wageningen

Marina Heslen, lid – voorzitter raad van bestuur RIBW Brabant

Niels Mulder, lid – hoogleraar Openbare Geestelijke Gezondheidszorg Erasmus Universiteit Rotterdam, psychiater en onderzoeker Parnassia-groep

DIRECTIE

Ook in de directie hadden we een wisseling. Jaap van Weeghel, die aan de wieg van Phrenos stond, heeft per 1 februari het stokje van directeur wetenschap overgedragen aan Floortje Scheepers. In september hadden we het geluk dat we ondanks de coronamaatregelen met een flink aantal mensen in Stadion Galgenwaard bijeen konden komen voor zijn afscheidssymposium.

In 2021 bestond de directie uit:

Jaap van Weeghel, directeur wetenschap tot 1 februari
Floortje Scheepers, directeur wetenschap vanaf 1 februari
Jeanne Nitsche, directeur algemene zaken

Secretariaat en ondersteuning:

Tinka Verweij, secretaresse/projectassistent
Joyce Huls, secretaresse/projectassistent (tot 1 september)
Marleen Oranje, scholing en congressen
Kristien Harmsen, communicatie
Eric van den Bosch, communicatie (vrijwilliger)

Inhoudelijk medewerkers:

Chrisje Couwenbergh, management onderzoek en beleid
Christine Kuiper, projectmanagement, thema Ggz en sociaal domein
Cris Bergmans, coördinatie Individuele Plaatsing en Steun, thema Participatie en rehabilitatie



Colofon

Dit jaarverslag is een uitgave van Kenniscentrum Phrenos. Utrecht, april 2022.

TEKST

Het team van Kenniscentrum Phrenos
onder redactie van Kristien Harmsen

OPMAAK

Studio aan de werf

KENNISCENTRUM PHRENOS

Da Costakade 45
3521 VS Utrecht

Postbus 1203
3500 BE Utrecht

T 030 293 16 26
info@kcphrenos.nl
www.kenniscentrumphrenos.nl

